

УДК 343.53+343.7

Дульський Олександр Олександрович —
начальник навчально-наукового інституту післядипломної освіти Академії управління МВС
України, генерал-майор міліції, кандидат юридичних наук, доцент

Рейдерство — нова загроза державній та економічній безпеці України

Стаття присвячена вирішенню проблеми “рейдерства”, яка на сьогоднішній день становить найнебезпечнішу загрозу¹ державній та економічній безпеці України [1]. За своєю сутністю, це явище являє собою сучасні взаємопов’язані форми організаційної, корупційної та злочинної діяльності, що спрямовані на перерозподіл власності. Автором запропоновано комплекс правових, організаційних та оперативно-розшукових заходів щодо протидії “рейдерству”. Викладений матеріал ґрунтується на результатах проведеного автором дослідження рейдерських процесів в Україні, вітчизняної та зарубіжної практики діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: рейдерство, протидія, правоохоронні органи, Кримінальний кодекс України.

Одним із пріоритетів державної політики України на даному етапі розвитку є забезпечення високих і стійких темпів економічного зростання. Основним чинником досягнення зростання виробництва в економіці є створення ефективної системи корпоративного управління та законодавства, адаптованого до загальносвітових правил ведення бізнесу та забезпечення захисту економічного потенціалу країни. Усунення перешкод для здійснення підприємницької діяльності є ключовою умовою нормального функціонування економіки та її подальшого розвитку. З цією метою держава повинна створити ефективні умови для діяльності юридичних осіб, які залежать від вибраної власниками і менеджментом компаній стратегії розвитку, джерел і форм залучення ін-

Примітка ¹ Загрози – наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України (поширення корупції, хабарництва в органах державної влади, зрощення бізнесу і політики, організованої злочинної діяльності; ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки).

вестицій, планів інноваційного розвитку, алгоритмів вирішення відповідних управлінських завдань щодо перерозподілу державної власності.

Перший етап, як відомо, в Україні, як і в інших країнах СРСР, розпочався у 80-ті роки минулого століття, його сутність полягала у вимаганнях (рекети) власності та іншого майна організованими злочинними групами, більшість яких очолювали лідери злочинних груп та так звані кримінальні авторитети.

Другий етап характеризувався масовим переходом підприємств, організацій та установ з державної, комунальної власності у приватну під егідою так званої приватизації. Приватизація, більш відома у народі як “прихвизація”, являла собою різноманітні організаційні форми порушень законодавства, насамперед незаконне заволодіння майном (розкрадання) представниками як органів місцевого самоврядування, так і центральних державних органів. Так, із проінвентаризованих Фондом державного майна України 65 % підприємств, у яких була частка держави, було встановлено, що 20000 підприємств фактично були викрадені із застосуванням різноманітних схем [2]. Ці процеси відбувалися завдяки потужному корупційному забезпеченню і супроводжувалися численними проявами організованої злочинності, насамперед корисливо-насилюницьким злочинами, які досягли свого піку в 1998—1999 роках.

***Довідково.** У період 1997—1999 рр. було викрито відповідно 1079, 1157 та 1166 організованих злочинних груп. У зазначений період щорічно реєструвалось у середньому 80—100 проявів бандитизму, понад 3 тис. вимагань, значна кількість яких була пов’язана з приватизаційними процесами [3].*

Національною особливістю сформованого великого та середнього бізнесу було вимагання та непрозора приватизація підприємств, організацій та установ державної та комунальної власності, спекулятивний характер ведення бізнесу, недостатній розвиток фондового ринку, непублічність активів і масштабна корупція у сфері державного управління та судах.

В останні роки в Україні розпочався третій етап перерозподілу власності, який помітно активізувався в умовах тривалої політичної кризи та впливу світової економічної кризи. Економіку України все сильніше “трясуть” корпоративні війни і, в першу чергу, агресивні поглинання або так зване “рейдерство”, яке стало негативно впливати на економіку, соціальну сферу, розвиток фондового ринку, а також інвестиційну привабливість країни.

У сучасній бізнес-лексичі дане явище отримало назву “рейдерство” (від англ. *raid* — раптовий напад, наліт), тобто це цілеспрямоване захоплення (поглинання) підприємства з наступною зміною його власника та менеджменту на користь самого рейдера або замовника операції.

Вивчення цієї проблеми показало, що в останні роки в Україні, на відміну від розвинутих країн, де захоплення (поглинання) підприємств здійснюється цивілізованим шляхом в межах національного законодавства, ці процеси здійснюються, як правило, з використанням

протизаконних і неетичних методів, що супроводжуються порушенням прав та законних інтересів акціонерів.

Аналіз методів, які застосовуються рейдерами під час захоплення підприємств, дозволяє поділити їх на дві основні категорії:

— “білі рейдери” — які діють легальними методами, активно використовуючи при цьому недосконалість чинного законодавства, яким регулюються корпоративні правовідносини;

— “чорні рейдери” — які застосовують такі протиправні заходи, як підкуп, шантаж, різного роду фальсифікації та силовий тиск.

На сьогоднішній день рейдерами напрацьовані та реалізуються схеми захоплення підприємств, організацій, установ через:

- акціонерний капітал;
- кредиторську заборгованість;
- використання процедур банкрутства;
- оскарження результатів приватизації в судах.

На нашу думку, в галузі фондового ринку та корпоративних правовідносин це явище призводить до втрати контролю над підприємствами, в яких присутня державна частка, або які мають стратегічне значення, до блокувань розвитку цивілізованої конкуренції та уповільнення темпів економічного зростання, загострення соціальної сфери та створення негативного міжнародного іміджу України.

За цих обставин інвестори та більшість українських компаній змушені “закривати” інформацію про стан і результати своєї виробничої діяльності, реальні масштаби фінансових потоків з метою захисту не тільки від податкового й адміністративного тиску органів державної влади, а й від рейдерів.

Зростає кількість позовів з боку зарубіжних інвесторів до міжнародних судових інстанцій.

Нині у сфері перерозподілу державної та приватної власності відмічається активна діяльність найбільш потужних фінансово-промислових груп (кримінально-олігархічних кланів), високопосадовців з органів державної влади, народних депутатів, та діючих в їхніх інтересах відверто кримінальних структур. Прояви протиправного заволодіння, а у деяких випадках відвертого захоплення підприємств, організацій, установ, у тому числі стратегічно важливих об’єктів, усе далі набувають системного характеру.

Організаційні форми ведення акціонерних війн стають усе досконалішими і здійснюються в переважній своїй більшості за такими напрямками:

1. Створення фірм, які займаються захопленням підприємств на професійній основі і для яких даний вид діяльності є основним. До роботи в цих компаніях залучаються добре підготовлені фахівці.

2. Організація силового тиску (погрози, шантаж, вчинення розбійних нападів, пограбувань, убивств та інших корисливо-насильницьких злочинів) на керівників та акціонерів об’єктів посягань стали поширеною практикою.

3. Надання рішеннями судів та органів влади “законного” характеру рейдерським захопленням.

4. Залучення до реалізації рішень в інтересах рейдерів правоохоронних органів та виконавчої служби.

5. Забезпечення юридичного, корупційного, силового та інформаційного супроводження рейдерських захоплень, відповідних апеляційних та касаційних судових процесів.

На сучасному етапі розвитку нашої країни діяльність структур щодо рейдерського захоплення будь-якого підприємства, організації та установи, слід розглядати як сучасні взаємопов’язані форми організованої злочинної та корупційної діяльності, які являють собою чітко відпрацьовану систему, основними складовими якої є:

1. Розвідка бізнесу можливого об’єкту захоплення.

2. Проведення оцінки можливостей власника підприємства щодо організації захисту бізнесу.

3. Вибір схеми захоплення об’єкту, розробка плану проведення заходів по захопленню підприємства.

4. Організація і супровід захоплення.

5. Заходи по забезпеченню легалізації захоплення.

Активізації цієї діяльності, на наш погляд, сприяють наступні чинники:

— відсутність в Україні єдиної державної політики в сфері протидії корупції та відповідного антикорупційного органу;

— високий рівень корупції в державних, у тому числі правоохоронних та контролюючих органах і судах;

— недосконалість і суперечливість національного кримінального, оперативно-розшукового, господарського, цивільного та процесуального законодавства України у сфері захисту прав власності і корпоративних правовідносин, його неповна відповідність міжнародним стандартам;

— украй низька роль оперативно-розшукової діяльності в сфері боротьби з корупцією та загальне зниження її правового та організаційного рівня, масштабна фальсифікація цієї діяльності, насамперед, на міському та районному рівнях;

— неврегульованість повноважень між різними інститутами влади та суттєве послаблення їх впливу, в тому числі, і внаслідок необґрунтованих змін до Конституції України [4];

— чисельні зміни керівництва на всіх рівнях влади, безкарність при розподілі власності та здійсненні ними владних повноважень [5].

Рейдерство в Україні обумовлює зростання чисельності ризиків¹, не тільки суттєво погіршує підприємницький та інвестиційний клімат, а й загрожуює економічній та державній безпеці нашої країни.

Примітка ¹ Ризик — кількісна міра небезпеки, що враховує ймовірність виникнення негативних наслідків від здійснення певного виду діяльності та можливий розмір втрат від них.

Ця діяльність проводиться не тільки для збагачення, а також з метою посилення політичного та економічного впливу відповідних структур (груп, організацій), який все далі набуває системного характеру.

Основними механізмами реалізації цієї системи є такі, як:

- скуповування акцій через підставних осіб чи структури;
- отримання відповідного судового рішення, як правило, спірного;
- захоплення підприємства як за силової підтримки власних структур безпеки, так і залучених відповідних підрозділів правоохоронних органів;

— заміна власника (керівника) підприємства;

— встановлення повного контролю над суб'єктом економічної діяльності та його активами всупереч волі менеджменту чи власника.

Вилучення майна підприємства, організації, установи відбувається за наступним сценарієм. Нападаюча сторона, як правило, фальсифікує протокол загальних зборів акціонерів, з якого виходить, що акціонерна спільнота прийняла рішення про зміну генерального директора. Відомості про нового директора прямують в реєструючий орган для відбиття змін у державному реєстрі юридичних осіб. Далі "свіжоспечений" директор оформляє продаж нерухомого майна підприємства й отримує дублікати "загублених" документів, які підтверджують права власності на об'єкт нерухомості. Потім перепродаж об'єкту здійснюється кілька разів, щоб кінцевий власник був захищений статусом "добросовісного покупця". Керівництво та колектив підприємства дізнаються про те, що трапилось тільки тоді, коли новий власник ставить свою охорону і нікого не пускає на територію.

Крім вилучення нерухомого майна в акціонерного товариства вже почастишали випадки вилучення акцій його акціонерів. Найчастіше тут використовується схема підписання передавального розпорядження по нотаріально оформленому дорученню акціонера. Причому згодом з'ясовується, що нотаріуса такого в природі не існує, або ніяких документів з цього приводу він не оформляв.

Звичайно ж, після з'ясування факту розкрадання, власник здійснює спробу повернення вкраденого майна, подаючи численні кримінальні та цивільні позови. Іноді така спроба закінчується успіхом, іноді — ні. Усе залежить від співвідношення рівня юридичного супроводження, ретельності опрацювання схеми захоплення.

Особливо небезпечною загрозою для національної безпеки є широкомасштабне використання кримінальними та іншими структурами, високопосадовими корупціонерами судової системи в процесах перерозподілу власності.

Урядом України в лютому 2007 року було утворено Міжвідомчу комісію з питань протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств [6]. Однак роботу цієї комісії слід суттєво посилити фахівцями з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією МВС України, СБ України та Генеральної прокуратури України, а також відповідними

вченими. Однак, на нашу думку, необхідно надати системний характер роботі цієї комісії щодо розробки та внесення науково обґрунтованих пропозицій та рекомендацій до Уряду, Парламенту, контролюючих і правоохоронних органів щодо правового, організаційного та методичного забезпечення протидії незаконному перерозподілу власності.

Однак, у цілому слід зазначити, що робота в Україні ведеться занадто мляво. Так, внесений ще в березні 2007 року лише один законопроект, що спрямований на встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство), до цього часу належним чином не розглянуто [7]. Даний законопроект, на нашу думку, заслуговує на увагу, і його слід підтримати. Однак він має один концептуальний недолік — спрямованість на боротьбу з наслідками, а саме: рейдерським захопленням, що відбулося.

Внесенням у 2008 році змін лише до Законів України “Про міліцію” та “Про виконавче провадження” щодо залучення виключно тільки працівників органів внутрішніх справ до реалізації судових рішень у сфері перерозподілу власності [8] проблему рейдерства не вирішити.

Який вихід? Як зазначалось вище, за результатами проведеного нами дослідження, можна з упевненістю зробити висновок, що “рейдерство” — це сучасні взаємопов’язані форми корупційної та організованої злочинної діяльності.

Що робити? З урахуванням масштабів і тенденцій розвитку корупції в Україні необхідно суттєво удосконалити законодавче та інституційне забезпечення антирейдерської діяльності.

По-перше. Зухвалість, масштабність і яскравий протиправний характер рейдерства стали можливими внаслідок зростаючого рівня корупційного супроводження цих процесів. Поряд з традиційним хабарництвом (одержання його в будь-якому вигляді службовою особою) та корупційними правопорушеннями (умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особами, які уповноважені на виконання функцій держави, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність [9], з’явилися принципово нові найнебезпечніші організаційні форми корупції, а саме: налагадження корупційних зв’язків в органах державної влади, в тому числі в правоохоронних, судах (на всіх рівнях) та органах місцевого самоврядування.

При цьому слід зазначити, що сучасні корупційні механізми та захист (безпека) організованих кримінальних структур (далі — ОКС) (організованих злочинних груп, злочинних організацій (далі — ОЗГ, ЗО)) від викриття їх у протиправній діяльності, перебувають у постійному взаємозв’язку.

Основне призначення корумпованих представників державного апарату в системі організованої злочинної діяльності полягає в організації протидії діяльності правоохоронних органів, сприяння та укриття проти-

правної діяльності ОКС, забезпеченні функціонування та безпеки їх учасників шляхом:

- чинення тиску, залякування, шантажу на учасників кримінального судочинства як з боку учасників організованих кримінальних структур, так і з боку їх корумпованих зв'язків;

- латентних дій щодо недопущення порушення кримінальних справ проти злочинців та складення протоколів про корупційні діяння посадовців за матеріалами реалізації ОРС або призупинення, закриття по ним провадження;

- перекваліфікації інкримінуємих злочинних дій слідчими та винесення вироків у бік пом'якшення, які не відповідають суспільній небезпеці вчинених злочинів;

- організації адміністративного, дисциплінарного, кримінального переслідування та компрометації ініціаторів, учасників оперативних розробок ОЗГ, ЗО, керівників відповідних оперативних і слідчих підрозділів, з боку корумпованих зв'язків ОКС у державних та судових органах;

- легалізації та придання законного характеру своїй діяльності рішеннями державних органів та органів місцевого самоврядування і судів.

Слід погодитись із висновками окремих вчених, що систематичний підкуп посадових осіб, який спричиняє прийняття ними рішень, що порушують закон або загальноприйняті суспільні норми, та їх здійснення часто на користь кримінальних структур, призводить до їх залежності від зазначених структур [10, с. 342].

На жаль, слід констатувати, що результати викриття зв'язків кримінальних структур, з числа корумпованих державних посадових осіб (державних службовців, службових осіб), які з корисливих мотивів зраджують інтереси держави і суспільства, усіяло прикривають кримінальні структури від викриття, тиснуть на органи й осіб, які ведуть боротьбу зі злочинністю, вкрай низькі і дуже далекі від реальності сьогодення.

Однак, на превеликий жаль, і дотепер не приділяється належної уваги концентрації зусиль на викритті цієї найбільш небезпечної організаційної форми корупції. Так, майже у половини Головних управлінь, управлінь МВС України в регіонах та на всіх залізницях, правоохоронних органів відсутні результати щодо викриття організованих груп та злочинних організацій з корумпованими зв'язками. Всього за дев'ять місяців 2009 року викрито 23 такі кримінальні структури [11, 12]. При цьому слід зазначити, що ця боротьба велася при повній відсутності будь-яких зусиль щодо визначення, правового закріплення цього поняття. Звітують, а про що конкретно — не відомо ні особовому складу оперативних та слідчих підрозділів, працівникам органів прокуратури, ні керівному складу відповідних державних органів.

Ретельне дослідження цієї проблеми дає підстави зробити низку висновків про необхідність якнайшвидшого вирішення питання щодо наближення вітчизняного законодавства, у першу чергу оперативно-

розшукового та відомчого нормативно-правового забезпечення діяльності оперативних підрозділів до потреб протидії найнебезпечнішим формам корупції та розкрадань власності.

З урахуванням міжнародного досвіду та результатів проведеного нами дослідження, ми можемо впевнено стверджувати, що корупційне супроводження (забезпечення) рейдерства вчиняється за участі як службових осіб, державних службовців, так і інших осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Саме цих осіб щодо сприяння протиправної діяльності рейдерів та укривання її, на відміну від пересічних громадян, ми пропонуємо вважати корумпованими зв'язками організованих кримінальних структур. Під протиправною діяльністю слід розуміти не тільки сприяння злочинним організаціям, а також і найбільш чисельним, за будовою кримінальним структурам, якими є організовані злочинні групи.

Однак, досягти успіху в запобіганні цим злочинам, руйнації цих та викритті нових рейдерських схем, їх корупційного супроводження можливо лише за умов запровадження принципово нових організаційних форм оперативно-розшукової діяльності та розробки відповідних алгоритмів її тактики щодо виявлення, фіксації протиправних дій відповідних учасників та руйнації рейдерських і корупційних схем. Стратегічним напрямом повинна стати організація на високому професійному рівні оперативно-розшукової діяльності в сфері економічної безпеки нашої країни, насамперед щодо запобігання, виявлення та припинення фактів незаконного заволодіння стратегічно важливими підприємствами, організаціями, установами. Нами, на даний час, проводиться відповідне наукове дослідження, за результатами якого будуть підготовлені відповідні навчально-методичні рекомендації та пропозиції щодо удосконалення правового та інституційного забезпечення оперативно-розшукової діяльності в сфері протидії рейдерству.

Для протидії цим явищам, пропонується наступний алгоритм дій підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, насамперед спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ. Необхідно під егідою Центрального антикорупційного бюро Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України та його регіональних структур створити відповідні оперативні групи, в тому числі і міжвідомчі, по типу “Ударних сил” у США, основними завданням яких повинно стати проведення оперативно-розшукових заходів щодо здобування фактичних даних про підготовку, реалізацію рейдерських проєктів, їх корупційне супроводження та розслідування протиправних дій відповідних осіб.

У подальшому в установленому порядку оперативні групи трансформуються в слідчо-оперативну, основним завданням якої повинно стати здійснення оперативного супроводження (забезпечення) досудового слідства та судового розгляду кримінальних справ.

Однак, будь-які зусилля щодо підвищення ролі оперативно-розшукової діяльності в сфері протидії рейдерству не дадуть бажаного результату, якщо в Україні не подолати сталу негативну тенденцію зниження рівня її правового та організаційного регулювання. Особливо негативний вплив на стан цієї роботи справили зміни до Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”, які суттєво звузили сферу впливу цього Закону [13]. Необхідно якнайшвидше відмінити це так зване доповнення та чітко визначити завдання оперативно-розшукової діяльності на сучасному етапі. Пропонується статтю 1 “**Завдання оперативно-розшукової діяльності**” Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність” викласти в такій редакції:

“Завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних щодо протиправних діянь осіб, груп та організацій, в тому числі і іноземних держав, а також отримання інформації в інтересах національної безпеки держави”.

Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що в Україні, на відміну від інших європейських країн, ця діяльність ще не набула пріоритетного значення в управлінській діяльності керівників оперативних підрозділів. Існуючі в Україні законодавчі та відомчі правові й організаційно-тактичні засади цієї діяльності дозволяють більш-менш успішно боротися лише із звичайною загально-кримінальною, економічною злочинністю і корупцією на сільському і селищному рівнях.

Список використаних джерел

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 черв. 2003 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2003. — № 39. — Ст. 351.
2. Семенюк В. При Кучмі 20000 підприємств украї / В. Семенюк // Газета по-київськи. — 2005. — № 160 (304). — 23 авт.
3. Організована злочинність в Україні : формування, тенденції розвитку, вплив на суспільно-політичну ситуацію в державі 1991—2000 рр. : аналітич. зб. ГУБОЗ МВС України № 4131 Т від 23 серп. 2000 р. — К., 2000.
4. Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 8 груд. 2004 р. № 2222-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2005. — № 2. — Ст. 44.
5. Романенко Ю. Центр прикладної політики “Стратегема” / Ю. Романенко, А. Кузниченко // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.vovremya.info/?id=2577&29.11.2006>.
6. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2007 р. № 257 // Офіц. вісник України. — 2007. — № 14. — Ст. 516. — С. 22. — 5 берез., код акту 38881 / 2007.
7. Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство) : Проект Закону України від 15 берез. 2007 р. № 104201 (внесений народними депутатами України Тимошенко Ю. В. та Міщенко С. Г.) // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.search.ligazakon.ua/1_dok.2nsf/.

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо недопущення захоплення підприємств, установ, організацій: Закон України від 18 верес. 2008 р. № 540-VI // Офіц. вісник України. — 2009. — № 53. — Ст. 1822. — С. 15. — 24 лип.

9. Про засади запобігання та протидії корупції: Закон України від 11 черв. 2009 р. № 1506-VI // Офіц. вісник України. — 2009. — № 53. — Ст. 1822. — С. 15. — 24 лип.

10. Яблоков Н. П. Криминалистика : [учебник] / Н. П. Яблоков. — М. : Изд-во Норма, 2009. — 400 с.

11. Луценко Ю. В. Дніпропетровські “розбори”. Загрози національній безпеці... / Ю. В. Луценко // Іменем закону. — 2009. — № 42 (5688). — 16—22 жовт.

12. Сайт МВС України // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : [http://StatistikaMVS_0909-9\(1\).xls](http://StatistikaMVS_0909-9(1).xls).

13. Про внесення змін до Закону України “Про оперативно-розшукову діяльність”: Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2246-III // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2001. — № 14. — Ст. 72.

Статья посвящена решению проблемы “рейдерства”, которая на сегодняшний день составляет самую опасную угрозу государственной и экономической безопасности Украины. По своей сути это явление представляет собой современные взаимосвязанные формы организационной, коррупционной и преступной деятельности, которые направлены на перераспределение собственности. Автором предложен комплекс правовых, организационных и оперативно-розыскных мероприятий по противодействию “рейдерству”. Изложенный материал основан на результатах проведенного автором исследования рейдерских процессов в Украине, отечественной и зарубежной практики деятельности правоохранительных органов.

The article is devoted to the problem of “raiding” being nowadays the most dangerous threat to the state and economic safety of Ukraine. The mentioned phenomenon is a complex of modern interconnected forms of organizational, corruption and criminal activities directed at redistribution of property. The package of legal, organizational and operational-investigative measures concerning raiding prevention is proposed by the author. The material is based upon the results of the author’s research of raiding processes in Ukraine, foreign practice of law enforcement and that of our country.

Стаття надійшла до редакції журналу 14 жовтня 2009 року.